

car els anteriors escriuen aprovençalat i haurien usat formes occitanitzants); és revelador el fet que, en castellà, homes de la primera època, tan savis com Nebrija i Laguna, també es mostrin ignorants en aquest punt: Laguna posa la forma francesa *aloeta*, i Nebrija prenía *alondra* per un nom del rossinyol («luscínia»).¹

Com vaig demostrar repetidament i amb abundor d'exemples en els meus treballs dels anys 40 (*LleuresC.*, 299, 210, 255) el tractament de la -d- entre vocals com a -s- (= -z-) és el normal quan va darrere l'accent, en la nostra llengua i en la major part dels seus parlars locals.² *Alosa* en efecte és la forma que se sent a quasi tot el Principat (fins al capdamunt del Pallars, a Tavascan, 1934) i també degué ser-ho des del principi en altres parts del domini (*AlcM* el dóna 15 com a forma de Conflent).

En alguns punts, a les regions del Nord, s'han conservat formes divergents: *aldva* sembla haver-se usat en algun punt del Marçme,³ *lówə* en el Vallespir;⁴ en el Rosselló propi, des d'Elna fins a Ribesaltes i 20 Illa domina *laúzétə*, i no cal dir que també en el Capcir; segons el *DAg.* *alova* a Camprodon i a Menorca: això, efectivament, és el que registra el dicc. menorquí de Febrer i Cardona a principi del segle passat (amb l'accent que posa a les oo obertes); a Mallorca 25 JMBover (*Not. Isl. Mall.*, 19) dóna *aloeta* per a *alondra*, mentre que altres fonts (*DAmen.*) no donen més que *cucuiada* o *cogullada*, que no sé si només s'aplica a l'*alauda cristata* ('cogullada') o a totes dues; i el curiós *sóllera* que sembla provinent del diminutiu ll. 30 *ALAUDŪLA per una interessant evolució (veg. infra).

En valencià, almenys el central, aquest mot no s'ha mantingut en forma autòctona, car la forma *alhoja* o *aldixa* (com vaig indicar en *AILC* I, 166-170) resulta d'una confusió de lexicògrafs. El nom popular allí 35 sembla ser en general *terrerola* (Renat, *El Camí*, 14-1v-1934) i d'altres diuen *cogullà(da) sense monyo* (Escrig, 1851); també a Quatretonda en confirmaven que ningú no coneix allí *alaja* ni *alosa*, i diuen *kuláes*; potser en alguna part s'hi ha arrelat el castellanisme 40 *alondres* (A. Boscà, *GGRV*, vol. gral., p. 530).

Observa J: Sales que l'*alosa* és un moixó de les terres baixes, inexistent a les muntanyes, on en canvi és freqüent la *cogullada*, cosa que explica sobrerament que aquesta hi sigui ben coneguda tant com desconeguda 45 aquella (el mot *alosa* és desconegut p. ex. a les muntanyes de Prades, incloent els pobles als seus peus, com Vallclara, etc.). Per a l'evolució que ha conduït al cast. *alondra*, i variants dialectals en aquesta llengua veg. el meu citat estudi dels *AILC* i *DCEC* 50 I, 163.

El ll. *ALAUDA* és el nom, relativament tardà, d'aquest ocell, que no hi apareix fins poc després de l'era cristiana, en Plini i en Suetoni (Bolelli, *It. Dial.* xvii, 136): Suetoni fa constar explícitament que en realitat 55 és un mot gàllic. Així ho mostra ja la típica terminació -AUDA, com en altres mots pre-romans de les Gàl·lies: *bagauda*, *bascauda*; altrament no se li coneix parentela en cèltic, per tant potser fóra excessiu assegurar això últim.⁵ En tot cas des del llatí s'ha transmès 60

a totes les llengües romàniques llevat del romanès, el sard i el gallego-portuguès, i fins sembla haver passat a alguns parlars bascos (cf. Arrue, *Euskera* III, 103-4, aquí potser no en data molt antiga i tampoc recent). A Itàlia, però, va predominar des d'antic el diminutiu *ALAUDULA (*lòdola*),⁶ que ens interessa perquè d'aquest podria sortir també un nom mallorquí d'un moixó, molt afí, *sóllera* [1600], que vaig intentar explicar en el meu treball de la *RFilHisp.* v, 5 (reproduït en *TopHesp.* I, 258; cf. *EntreDL* II, 130), que no és, però, l'*alosa* sinó el cruixidell, moixó d'aspecte ben semblant (cf. el gravat en *AlcM* III, 384):⁷ *lodlɔ, **lól(er)a*, i canvi de l- per l'article s'.

DERIV.: *Alovat*, nom d'un moixó, *BDC* x, 57.

¹ No podem assegurar, és clar, que JMarc entengués el nom del moixó en posar-lo entre les rimes en -osa; ho pot donar a entendre el fet rar que el seu imitador Aversó elimini el mot, potser pensant que la seva gent florelesca voldrien usar més aviat *alauzeta*, recordat per tots des de Ventadorn; i què podria ser altrament? (el nom de peix?). — ² Estan antiquades les notes de M. de Montoliu (*Est. Etim. Cat.*, 8) i Jaberg (*Rom.* I, 294) que per aquesta raó cregueren que *alosa* era un provençalisme (així com així llavors hauria calgut *alauza* o (*a*)*lauseta* i no pas amb o); l'estudi de Jaberg conté, en canvi, indicacions de valor sobre el nom en romànic. —

³ A Malgrat hi ha el Carrer de *lax alòbas*, i preguntat el meu vell informant d'allà, m'assegurava que «n'hi cantaven moltes». *AlcM* en dóna encara d'altres localitzacions en el NE. del Princ., de les quals, però, és enterament fantàstica la de «Barcelona» i dubto molt de la de «Girona». — ⁴ A propòsit d'un topònim *Aloia*, a Montesquiu d'Albera em deien que hi havia *lówə*s. — ⁵ Les etimologies que li han cercat alguns són ben incertes. Pok., *IEW*, es limita a constatar el caràcter de la terminació (115.27), i no en diu res a propòsit de les arrels a les quals podríem pensar a relligar-lo (683.23-28; o pp. 28, 29, 26). — ⁶ Cf. Merlo, en la revista romana *I Dialetti di Roma e del Lazio* II, 1921, 81. — ⁷ «Explicació enginyosa però atrevida», comenta Moll, i almenys en això últim crec que té raó. La variant *sóllera*, pròpia de Menorca, Campos i Sóller, potser no s'hi pot objectar, perquè de tota manera aquest mot hauria de venir de data mossàrab, i en arabitzar-se el país, oint *ou* els moros, n'haurien fet *ú*. En tot cas faria bé Moll d'aclarir millor si en aquests llocs *sóllera* és nom del moixó o té solament els sentits «figurats» que localitza, precisament, a Menorca i a Campos, i que en part no és gens clar que siguin el mateix mot. Quant a *sóllera* no solament és un moixó d'aspecte semblant a l'*alosa* sinó que per la descripció de Joan Roselló (*Manyoc de F. M.*, p. 58) es veu que solament passa a l'hora de la sortida del sol, quan corren i canten les aloses, i un i altre es cacen amb reclam.

ALOSA, II, mot rar, i mal documentat, en català, com a nom de la 'saboga', peix de riu i de mar: